

ESPAICARRAIXET

Número 5 - PRIMAVERA 2019

FINA CARDONA

"Seré món pels camins de la fosca"

REVISTA
CULTURAL
DE L'HORTA
NORD

EXEMPLAR GRATUÏT

ICRA '19

6 Els ajusticiats del Carraixet

A TAVERNES BLANQUES DESCANSEN
ELS PRESOS CONDEMNATS A LA
FORÇA O AL GARROT DE VALÈNCIA

10 Un camí per arribar a la mar
MASSALFASSAR IMPULSA LA CREACIÓ
D'UN CARRIL BICI QUE ENLLACE EL
POBLE AMB LA CV-300 I LA FUTURA
PASSARELLA SOBRE LA V-21

14 El llegat de l'aigua a l'Horta Nord
VISITEM EL MOLÍ DE CAPA DE LA
POBLA DE FARNALS, UN DELS
DARRERS VESTIGIS DELS MOLINS
HIDRÀULICS DE LA COMARCA

TAMBÉ DESTAQUEM...

8 LES IMATGES ANIMADES

Un documental mostra les
vides dels Poblat Nord en un
treball de memòria col·lectiva
que projecta la identitat local

12 EL PULMÓ VERD DE ROCAFORT

La Bonaigua, un parc singular
de bosc mediterrani que
mereix especial protecció

18 LA LLAR DEL POBLE

Es posa en valor l'edifici de
Bonrepòs i Mirambell que el
veïnat va construir als anys 50
com a centre cultural i social

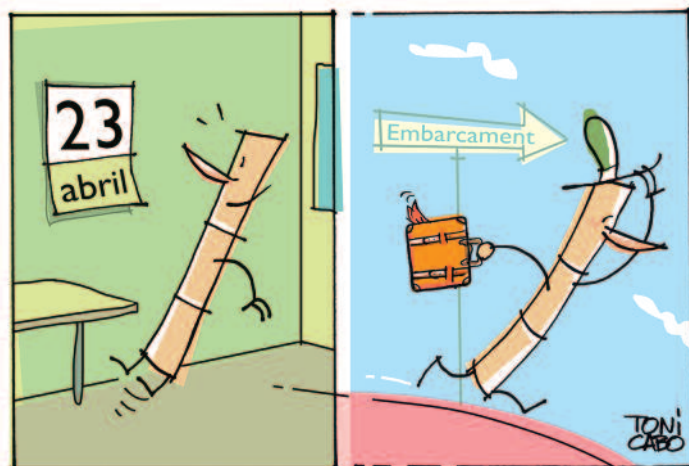
22 PARAULES AL VENT

Vinalesa celebrarà el 17 d'abril
el Certamen Escolar de Lectura
en Veu Alta 'De Viva Veu'

www.espaicarraixet.es
[@espaicarraixet](https://twitter.com/espaicarraixet)

LA TIRA de Toni Cabo

EL TIO CANYA

ROCA- FOLK!

Divendres 10 maig 2019

— TRES FAN BALL —

Dissabte 11 maig 2019

— ÒSCAR BRIZ — ELS JÓVENS —

✕ activitats, tallers, intercanvis
sobre alimentació sostenible ✕

Des de les 18 h
Villa Amparo, Rocafort
— L'Horta Nord —

www.rocafort.es

L'amfitriona

NÚRIA GARCIA
DIRECTORA D'ESPAI CARRAIXET

Sense gènere

Escriu aquest article amb ressaca. No us penseu, anit quasi no vaig beure, però el cap em fa voltes per tots els pensaments que em rondin després del Dia de la Dona. D'una banda, vaig viure amb emoció el fet que milers de persones de totes les edats i condicions se sumaren a la festa del 8M. Prenguérem els carrers per a exigir l'igualtat en una manifestació històrica que demostra que el moviment feminista ja no es pot aturar. Dins d'aquest frenesí, però, hi trobe un fort contrapès; l'obvietat de la nostra demanda em provoca una sensació semblant a la de l'endemà d'una borratxera, amb eixe solatge amarg que roman a la sang i que ens fa qüestionar-nos els excessos.

Sobrevolant els grans debats al voltant del masclisme, la violència de gènere, el sistema patriarcal i les desigualtats socials i econòmiques que patim moltes dones en diferents contextos, pose en dubte la consciència col·lectiva de la societat al llarg de la història i, més profundament, l'essència de l'ésser humà sobre una anàlisi que va més enllà de qualsevol etiquetatge genèric. Aquest sentiment barreja la decepció i la ràbia pel que considere que és el major fracàs de la humanitat.

Sovint em pregunte en quin moment començarem a permetre la supremacia masculista i per què, tant dones com homes, no la barrarem des de l'inici. Així, el feminisme

se'm presenta recobert pel tel de l'absurditat de la situació. Mai haguera hagut de ser necessari.

Però ho és. No només necessari, sinó també imparable, incloent i esperançador, perquè és un reflex de la capacitat transformadora que hi tenim, tot i els segles i segles d'immobilitat que hem suportat al voltant d'aquesta qüestió i a la qual hem contribuït de manera individual i col·lectiva.

S'acosten moments crucials en les properes setmanes. Triarem les persones que ens representaran políticament en l'àmbit estatal, autonòmic, local i europeu per als propers 4 anys i de nosaltres depèn, en gran mesura, que no ens tornen a esclafar la veu amb l'endarreriment dels drets que hem anat assolint durant els últims 85 anys. És fàcil veure qui encara utilitza les dones com a ornamentació i qui està més a prop de la igualtat, tot i que l'aprofitament polític també és evident al voltant del feminisme.

Als candidats i les candidates que tinguin l'oportunitat de governar-nos i que senten una vertadera convicció per la igualtat de totes les persones els caldrà donar un fort colp damunt la taula i desenvolupar polítiques socials, culturals i econòmiques que erradiquen definitivament l'ostracisme de gènere que ja no estem disposades a assumir.

Hem de ser valentes i valents, també, davant les urnes.

ESPAI CARRAIXET
Revista cultural de l'Horta Nord

Núm. 5 PRIMAVERA 2019

Directora
Núria Garcia
Redacció
Eduard Ramírez
Mireia Corachán
Manuel Regidor

Ivan Brull
Remei Pérez
Jorge Pérez
Direcció de fotografia
Alamida
Il·lustracions
Mar Asuara
Toni Cabo

Col·laboracions en este número
Rubén Aparisi
Estel Navarro Martínez
Juan Bautista Tormos Capilla
Disseny i maquetació
Alamida

Impressió
Marí Montañana

Dipòsit legal: V-490-2018
www.espaicarraixet.es

El convidat

RUBÉN APARISI
MAG

El públic és l'ou i l'artista la gallina (o viceversa, igual té)

Bobby McFerrin és un cantant especialitzat en l'estil conegut com *acapella*; utilitza sols la seua veu (i cos) per a crear tot tipus de sons d'un registre amplíssim. Una passada. Però no vull posar el focus sobre ell, sinó sobre el seu públic. En una de les peces, Bobby proposa un joc: ell canta un acompanyament de Bach mentre el públic canta la veu solista de l'*Ave Maria* de Gounod. Bobby comença a cantar, dona l'entrada i... el públic comença a cantar l'*Ave Maria*! Però a més d'una manera aborronadora, sonen com un cor operístic professional. Recomane que busqueu el vídeo a *youtube*.

Quin tipus de públic va a veure a Bobby McFerrin? Jo ni tan sols coneixia com feia la melodia, però el públic de Bobby McFerrin va clavar fins a l'última cadència de l'obra de Gounod.

Hi ha diferents tipus de públic. I el tipus de públic que va a veure a un virtuós del cant com Bobby McFerrin és un públic interessat pel cant i per les obres clàssiques, pareix ser. Clar que hi hauria algú al concert que no coneixeria l'obra, segur, fent-se xicotet a la seua butaca de vergonya i al·lucinant al

mateix temps que l'espectacle el rodejara ara en 360°.

El públic d'un entretenidor diu molt d'eixe algú. Paregut a allò que va dir Churchill de "el poble sempre té el govern que mereix" i diferent del que va dir Houdini en altra ocasió: "glup, glup".

Però també passa al revés, és a dir, que un artista vaja agafant forma i matisos en funció del públic per al qual actua. Per exemple, quan actues molt a festes de carrer o pubs, és bo començar amb un principi que cride l'interés de tots els presents, ja que estos llocs es donen a atencions molt disperses.

«QUAN ÉS L'ENTRETENIDOR EL QUE S'ADAPTA A CERT PÚBLIC O CONTEXT, HA DE TINDRE CLAR QUE ÉS UNA ADAPTACIÓ ESPECÍFICA O SERIA UN PERILLÓS ERROR»

Aleshores podem dir que hi ha una adaptació recíproca del públic a l'artista i també de l'artista al públic. Hi ha diferents tipus de públic i hem de saber jugar amb això, és per eixe motiu que puc escriure ací "Tots els taurins són imbècils" i estar segur de no ofendre a ningú, perquè cap taurí no va arribar mai a mitat article d'un article d'una revista cultural.

Ara bé, quan és l'entrenador el que s'adapta a cert públic o context, ha de tindre clar que és una adaptació específica o seria un perillós error: crear-se la creença que així és com es fan les coses, que així és com s'estructura un espectacle perquè així ho ha après a les places dels pobles. I no, és una simple adaptació a un context concret. Totalment lloable, per cert.

El camí d'evitar aquest error és difícil, has de fer molta prova i error, i tragar a *ofendidos* i *enteradets*. En canvi, caure en este error ens duu a caducar en el temps com a artista, que no passa res. Però si ho trasllades a l'exponent de la televisió, ens duu a idiotitzar el cercle viciós d'entrenador i públic, que en realitat i, pensant-ho bé, tampoc passa res.

ELS AJUSTICIATS DEL CARRAIXET

A TAVERNES BLANQUES ROMAN EL CEMENTERI DELS AJUSTICIATS, AL COSTAT DEL BARRANC DEL CARRAIXET, ON SE SOTERRAVEN ELS PRESOS CONDEMNATS A LA FORCA O AL GARROT DEL CAP I CASAL

REDACCIÓ I FOTOGRAFIA
REMEI PÉREZ

Durant segles la plaça del Mercat de València era el lloc al qual la multitud s'acostava per assistir a les execucions públiques que es feien a la ciutat. Els macabres espectadors volien veure morir els presos condemnats a la forca o al garrot.

La *Real Archicofradía de Nuestra Señora de los Santos Inocentes, Mártires y Desamparados* era l'encarregada d'assistir-los religiosament en els seus últims moments. A l'alba, i després d'una missa, acompanyaven els reus al patíbul. El botxi els esperava en la forca. Allí es quedarien penjats després de l'execució, bressolats pel vent, sota la pluja, fins que el procés de descomposició cadavèrica acabara pràcticament amb ells. Era la tèntrica manera que tenia la justícia per a mostrar la seua cara més exemplaritzant. Un escarment públic per a sembrar la por i el terror entre els ciutadans. Una imatge esgarrifosa acompanyada d'una pudor insuportable.

Segons recull el sacerdot Antonio Romero al seu llibre *Tavernes Blanques y su parroquia de la Santísima Trinidad*, les queixes de mercaders i clients allà per l'any 1400, obligaren al Consell de la Ciutat a legislar al voltant d'aquest assumpte. Mitjançant una normativa, es va informar la població que els cossos dels ajusticiats només es-

Cementerí dels Ajusticiats
de Tavernes Blanques

Il·lustració de Pepe Torres, membre de l'Associació Agora de Tavernes

tarien uns dies penjats a la Plaça. Posteriorment, un seguici fúnebre els traslladaria a "una hora de València", fins al municipi de Tavernes Blanques.

Allà, en un dels margens del barrenc de Carraixet, els esperaven uns pilars amb fortes bigues, rematades amb ganxos de ferro, per a subjectar els cossos. Haurien d'estar penjats fins que l'oratge i les alimanyes acabaren amb ells, i l'esquelet caiguera a terra. Hi havia tants, que va haver de construir-se una tanca al voltant de les forques per a delimitar la muntanya dels ossos que queien.

Havia de passar un any d'exhibició pública, perquè els veïns po-

gueren arreplegar els ossos i traslladar-los en processó a València. Als municipis que reclamaven els seus condemnats se'ls feia l'entrega. Als que ningú demanava se'ls sepultava al cementeri dels ajusticiats, a Tavernes, construït amb eixa finalitat a prop de les forques i al costat d'un altre cementeri, el dels desemparats. Amb el pas dels anys, es va exhumar als que jeien en aquest últim, i se'ls van traslladar al dels ajusticiats. En 1447, per tal d'acompanyar a tots estos difunts, es va erigir una ermita dedicada a la Mare de Déu.

PERSONATGES SOTERRATS

"Diga Vosté al seu general que Romeu és un espanyol, i un espanyol que va nàixer a Sagunt". Són les orgulloses paraules del guerriller José Romeu, que es va negar a servir a l'exèrcit de Napoleó. Això li va conduir a la forca el 1812, igual que al coronel Joaquim Vidal o el general Elío. Descansaren al cementeri dels ajusticiats de Tavernes, encara que alguns, com Elío, de manera temporal. Les seues restes van ser exhumades i van patir un periple motivat per causes polítiques.

Els són alguns dels personatges coneguts que van reposar en

aquest cementeri del Carraixet, però va haver-hi més, molts d'ells anònims. La societat els va llevar la vida cruelment i els va exposar a l'escarni públic.

Fa quasi 200 anys que ja no se soterra a ningú al cementeri, però l'empremta de la barbàrie no s'oblida. Els actes per a la memòria dels condemnats no han deixat de produir-se. Des de fa dècades, el darrer diumenge d'octubre es realitza l'Aplec del Puig. Una caminada cívica que comença a les Torres de Serrans i acaba al Monestir de Santa Maria del Puig. A la tornada, conta l'editor Rafael Arnal, es fa una parada al cementeri dels ajusticiats. Els caminants lliguen un parlament i recorden el destí dels avantpassats que tan sàdicament van morir. També el dia de Tots Sants se celebra una missa pel record d'estos difunts.

Des d'una visió històrica, religiosa, cultural o política, tothom recorda els ajusticiats. Els anys no han aconseguit acabar amb les seues llegendes. Hui en dia molta gent al poble assegura que quan bufa el vent s'escolta el soroll metàl·lic dels ganxos de les forques, com si encara penjaren d'elles els cossos dels ajusticiats. ■

L'Ajuntament de Tavernes Blanques
i la seua Regidoria de Promoció Lingüística,
donant suport els 21é Premis Sambori 2019.

Dimecres 3 d'abril a les 10 h al Pavelló Esportiu Municipal
per a totes les escoles del municipi.

L'acte de lliurament dels premis comptarà amb
l'escriptora Encarna Sant-Celoni Verger
i l'actuació de La Glüps Band.

LES IMATGES ANIMADES

REDACCIÓ EDUARD RAMÍREZ
FOTOGRAFIA PAULA FELIPE

“València és una ciutat de pobles, de barris i de persones. L’horta no sols és paisatge, sinó una realitat social i cultural, una manera de viure. Per això són tan importants els projectes de preservació i recuperació de la memòria col·lectiva. Resulta necessària la projecció de la identitat del poble, i sols hem començat a caminar”. Ofereix aquesta reflexió Tamara Martínez, alcaldessa (pedània) de Benifaraig. L’Ajuntament de València, a través de la Universitat Popular, està promovent la gravació i edició del documental “Recordant el poble” en aquest nucli de l’Horta Nord i en els de Carpesa i Cases de Bàrcena.

“En un món actual en què tot és immediat i individual en les xarxes, la memòria col·lectiva es perd. Abans era comuna la presència d’àlbums familiars en les cases, ara no, les imatges es guarden en dispositius no físics que prompte esdevenen obsolets. Cal recuperar

UN DOCUMENTAL IMPULSAT PER LA UNIVERSITAT POPULAR DE VALÈNCIA MOSTRA LES VIDES DELS POBLATS NORD EN UN TREBALL DE MEMÒRIA COL·LECTIVA AMB QUÈ PROJECTAR LA IDENTITAT LOCAL

eixe tresor que desapareix”, comenta Eva Máñez, la directora del documental que, junt amb Estrella Jover, recull els video-testimonis que posen en valor records relacionats amb fotografies del segle XX, importants per a la vida personal de qui les porta. El conjunt ajuda a teixir un imaginari col·lectiu, la intrahistòria d’un poble. “La memòria col·lectiva és una història valuosa, és la vida real de persones menudes en actes quotidians”, manifesta Máñez. D’alguna forma, reviu els versos del poeta del poble Vicent Andrés Estellés: “Els amors fan l’amor, les històries la història”.

Per a Máñez caldria completar

la identificació popular portant el documental als instituts, on els majors podrien explicar als joves la història viscuda. Destaca que en els pobles es nota que corre el boca a boca: “Participen primer entre ells, meneges alguna cosa que genera debat de carrer, revifa la memòria i és compartida. Des de la reflexió personal naix un enyor i una esperança, un exercici positiu de pensar i imaginar el poble que volem”. I conclou amb tendresa: “Hem conegut històries personals molt boniques, no sempre a partir de fotos, com el jove que mostra el tatuatge d’un poema que sa iaia guardava en un calaix de casa, perquè

«VOLEM MIRAR D'UNA ALTRA MANERA I CONTAR COM HA VISCUT LA GENT DEL CARRER I COM EVOLUCIONEM. COM LA HISTÒRIA PASSA A TRAVÉS DE LES PERSONES»

per a ell Carpesa és eixa estima i eixa llibertat”.

La directora de la Universitat Popular, Gemma Flors, exposa que mentre altres entitats se centren en les activitats, “nosaltres volem que la formació siga la manera de socialitzar, de generar ciutadania activa, d'oferir una integració còmoda. Propiciem espais d'encontre i des de la participació social ajudem a crear hàbits que alimenten el teixit social”. Eixe desig de ser un espai obert de trobada i de convivència passa per la implicació en el barri. I és clar que també per escoltar el veïnat i preservar la memòria mitjançant iniciatives com l'elaboració del documental.

Però els pobles del nord no són com els barris, tenen una personalitat específica. Com a indici menor, la UP ofereix els seus locals a les associacions dels barris, mentre que són els pobles els que cedeixen espais municipals. Siga com siga tots consideren que la col·laboració mútua funciona bé. “En el 2015 la UP no tenia oferta programada en Benifaraig, ara mantenen cursos de formació i accions dins del projecte ‘Coordenades’, i fem una valoració molt positiva”, diu Tamara Martínez, l'alcaldeessa de Benifaraig.

Per la seua banda, Joan Francisc Estellés, alcalde de Carpesa,

exposa: “Hem començat a ser consultats i volem que se'ns escolte. Ara tenim accés a subvencions de la Diputació com la resta de pobles i trobe que ha sigut una bona tasca de la regidora Consol Castillo”. Això no obstant, Estellés recorda que els alcaldes i alcaldesses dels poblats “som intermediaris, el poble no ens ha votat per al càrrec sinó que ens trien des de València i no disposem d'autonomia de gestió. Tenim certa sensació de desànim a causa de no controlar el pressupost”. Malgrat això recorda l'impuls cívic d'entitats com “Carpesa tria” per a tindre els requisits per a ser considerats entitat local menor. “Carpesa es considera poble en les seues expressions socials. Quaranta anys arrere el poble tenia vida de poble agrícola, la societat evoluciona i en part hem passat a ser poble dormitori... No podem avançar, mentre que els pobles veïns amb ajuntament han pogut desenvolupar-se i treballar alternatives”, manifesta Estellés.

L'alcalde recorda altres iniciatives de reflexió sobre què és el poble en l'actualitat, algunes “passen i no queden” com En peu d'Art i altres, com els videos testimoni de l'Arxivi de la Universitat de València, “poden quedar. Si la UP té la capacitat de crear arxius organitzats i accessibles a tots, investigadors i particulars, si queda romanent, fantàstic, perquè la iniciativa ha remenat la gent més major”.

En este sentit, la responsable de comunicació de la Universitat Popular, Anna Gimeno, confirma que el projecte no és cap anècdota i respon a un valor ciutadà i institucional: “Amb els documentals som coherents amb l'objectiu de donar protagonisme a les persones. Volem mirar d'una altra manera i contar com ha viscut la gent del carrer i com evolucionem. Com la història passa a través de les persones i els modifica la vida”. ■

po,pu,lar Universitat Popular de València

BENIFARAIG
C/ FERRER I BIGNÉ, 47
(ALCALDIA), 46016 VALÈNCIA
TEL. 961 857 194

BORBOTÓ
PLAÇA MORERAR, 8
46025 VALÈNCIA
TEL. 963 666 686

CARPESA
C/ APÒSTOL SANT PERE, 21
(ALCALDIA), 46016 VALÈNCIA
TEL. 961 857 194

LES CASES DE BÀRCENA
CTRA DE BARCELONA, 108
46131 VALÈNCIA
TEL. 961 857 194

MASARROJOS
C/ MOSSÉN BAU, 10-12
(ALCALDIA), 46025 VALÈNCIA
TEL. 963 666 686

POBLE NOU
CAMÍ DE MONTCADA, 205
(ALCALDIA), 46025 VALÈNCIA
TEL. 963 666 686

Anglès | Gimnàstica |
Informàtica | Artesania
Balls de saló |
Pintura i Dibuix |
Formació general |

 AJUNTAMENT DE VALÈNCIA

Un CAMÍ per arribar a la mar

REDACCIÓ NÚRIA GARCIA
FOTOGRAFIA ALAMIDA

Fotografia cedida per El Medià de l'Horta

MASSALFASSAR IMPULSA LA CREACIÓ D'UN CARRIL BICI QUE ENLLACE EL POBLE AMB LA CV-300 I AMB LA PASSARELLA SOBRE LA V-21 QUE LA GVA CONSTRUIRÀ DURANT ELS PRÒXIMS MESOS

Que saboroses estaven les caragolades d'avellanencs a la vora de la mar. Grans perols de tomaca amb toyina o el cuinat de paelles a pocs metres de l'aigua n'eren un dels majors delits que recorden les persones majors de Massalfassar, quan fa més de 50 anys anaven els diumenges a la platja en carro. Famílies senceres pujades a una tartana, amb caixons de taronges que feien servir de cadires damunt l'arena i amb els conills i els pollastres encara vius, a punt de ser despellotats i sofregits. En aquell moment ja havien de creuar l'antiga pista per a vehicles a motor que havien construït un grapat de presos polítics després de la Guerra Civil, però res a veure amb la impossibilitat d'accedir a la mar des del poble a partir de la construcció als anys 70 de la carretera V-21.

Han sigut moltes les veus que han reivindicat, des de fa molt de temps, la millora de les infraestructures per a revertir aquesta situació i apropar la platja de Massalfassar al veïnat. Ara, durant aquesta legislatura, els projectes han començat a quallar i sembla que prompte es podrà traspasar la frontera d'asfalt que barra l'est del terme municipal. La Generalitat disposa de 571.600 euros per a construir una passarel·la per a vianants per damunt de la V-21. L'any 2018 es va realitzar la redacció del projecte i està previst que les obres comencen a executar-se en els pròxims mesos. Quan hagen finalitzat, abans que acabe l'any 2020, les persones que vulguen gaudir de la platja de Massalfassar podran aparcar el seu vehicle al polígon industrial i

creuar pel pas elevat, però la solució a l'accessibilitat directa des del poble fins a la platja passa per una altra actuació complementària i imprescindible que l'Ajuntament ha treballat a fons durant els últims quatre anys. Es tracta de la creació d'un carril ciclo-peatonal que discórrega per la via de servei de la carretera de la Gombalda (CV-32); un recorregut de 3.345 metres que enllaçaria la coneguda com a Via Xurra (CV-300) i la futura passarel·la de la V-21.

Una empresa contractada per l'Ajuntament de Massalfassar, coordinada amb l'equip tècnic municipal i amb els redactors del projecte de la passarel·la, ha confeccionat l'estudi previ del carril on es valoren les afec-

Fotografia antiga de veïns i veïnes de Massalfassar a la platja del terme

cions de terreny, la inversió estimada i una aproximació a les actuacions concretes per a desenvolupar la iniciativa. Paral·lelament, s'ha treballat en la redacció del Pla Especial de reserva de sòl dotacional per tal que el futur carril ciclopeatonal tinga un ús compatible amb el planejament. Aquest document ha rebut fa poques setmanes l'informe ambiental favorable per part de la Generalitat i està a poques passes de ser aprovat definitivament.

Quedaria, llavors, l'expropiació d'uns pocs metres de sòl al llarg del recorregut i la posterior materialit-

zació del projecte, taxat en prop d'un milió d'euros. La tasca per al pròxim govern municipal s'haurà de centrar, per tant, en buscar finançament a través de subvencions per poder dur a terme la inversió que requereix un projecte d'estes característiques.

CAMINS A LA MAR

La concreció del camí ciclo-peatonal per la carretera de la Gombalda s'emmarca en el projecte anomenat Camins a la Mar que ha coordinat l'àrea de Medi Ambient de la Diputació de València, amb l'objecte d'interconnectar les diferents localitats de la comarca entre si i crear una xarxa segura de connexió amb la platja que done servei al conjunt de l'Horta Nord. A més de Massalfassar, hi estan implicades les localitats de Museros, Emperador, Albuixech, Massamagrell, Rafelbunyol, la Pobla de Farnals, Albalat dels Sorells, Foios i Meliana, que tracten de construir o millorar les infraestructures preexistents per a confeccionar una vertadera xarxa de rutes per a ciclistes i vianants. Va ser a finals del 2016 quan es va presentar l'estudi previ del projecte Camins a la Mar, després que la Diputació analitzara les propostes realitzades pels representants municipals dels pobles

amb afecció directa. Sobre les alternatives presentades de connexió a la costa, l'estudi va concloure que la ruta més beneficiosa i, alhora, de més fàcil execució, era justament la que connecta la CV-300 i la platja de Massalfassar.

Això no ha estat incompatible amb què cada poble haja anat avançant amb els seus propis itineraris de connexió amb la costa, que també es recullen en el document marc dels Camins a la Mar. A la Pobla de Farnals, per exemple, estan a punt d'iniciar-se les obres de construcció del carril bici que enllaçarà el nucli del poble amb el de la platja. Massamagrell, per la seua part, ha dut a terme recentment un procés de participació perquè la ciutadania trie entre cinc alternatives quina preferixen materialitzar per a la construcció d'un futur carril bici cap a la platja del seu terme.

Per descomptat, hi queda molt a fer per a vertebrar l'Horta Nord amb una xarxa completa de camins que ens puguem dur d'una punta a l'altra de la comarca sense necessitat d'utilitzar el cotxe, i aquestos últims quatre anys s'han quedat curts per a executar un projecte de tanta envergadura. Esperem que no siga només una declaració d'intencions. ■

Jornades memòria històrica

ajuntament
massalfassar

Abril

dia 11 exposició AUSCHWITZ

Silencio, dolor y muerte

dia 12 documental

Peset, l'home bo

dia 13 documental

La utopia desarmada

dia 14 obra de teatre

La carta

LA BONAIGUA

El pulmó verd de Rocafort

REDACCIÓ JORGE PÉREZ
FOTOGRAFIA MIGUEL AGUADO

EL PARC ÉS UN SINGULAR CORREDOR DE BOSC MEDITERRANI PRÒXIM A VALÈNCIA QUE MEREIX ESPECIAL PROTECCIÓ. A PARTIR D'ABRIL, L'AJUNTAMENT IMPULSA ACTIVITATS PER RECUPERAR EL SEU PROTAGONISME I RESSALTAR EL PRIVILEGI QUE SUPOSA TINDRE UN ESPAI D'AQUESTES CARACTERÍSTIQUES

La Bonaigua és el gran pulmó verd del nord de Rocafort. El parc suposa un important corredor mediambiental pròxim a València del qual gaudeix el veïnat en els seus moments d'oci, convivència i esplai. També té un valor històric de restes arqueològiques, com ara un aqüeducte romà que va proveir la capital del Túria durant l'època i diverses pedreres medievals de les

quals es va obtenir la pedra per als principals monuments de València, com ara els ponts històrics, el Micalet o el monestir renaixentista de Sant Miquel dels Reis.

El naturalista Cavanilles ja va descriure la Bonaigua, junt amb el Pinar de les Pedreres (en el terme municipal de Massarrojos), com a part d'un paratge forestal més ampli anomenat 'Les Llometes'. Amb

dós espais suposen, després de la Devesa de El Saler, la pinada més propera a València, tenint per això un alt valor ambiental.

A més a més, a l'espai estan presents espècies botàniques de bosc mediterrani que mereixen especial protecció i confereixen a la Bonaigua una singularitat única. Per això, Rocafort ha demanat a la Conselleria de Medi Ambient que reconega el conjunt format pel Parc de la Bonaigua i el Pinar de les Pedreres com a Paratge Natural Municipal. Aquests paratges són llocs protegits que posseeixen valors d'interès local per a usos naturals i recreatius.

En aquest sentit, amb la intenció que el veïnat participe de la Bonaigua, l'Ajuntament de Rocafort impulsa diferents activitats ciutadanes a la zona per recuperar el seu protagonisme social i ressaltar el privilegi que suposa per a Rocafort

comptar amb un espai d'aquestes característiques. "Enguany conjuguem la promoció del parc natural de la Bonaigua amb les activitats de consciència i convivència. Als seus valors naturals, botànics i patrimonials cal afegir el seu potencial com a lloc de pau i d'esplai", explica el regidor de Medi Ambient, Eduard Comeig.

El Consistori presenta a partir d'abril la tercera edició de 'Rocafort en verd', un programa d'activitats de conscienciació sobre medi ambient, sostenibilitat i naturalesa, que es desenvolupa fins al juliol. Durant aquest primer mes, s'organitzen, entre d'altres, excursions escolars a la Bonaigua amb visites guiades. A més a més, el dilluns de Pasqua, dia 22 d'abril, hi haurà dins del programa una jornada familiar al Parc amb teatre, concert infantil, jocs de xiquets i esmorzar. "Les famílies podran menjar la tradicional mona d'una manera diferent i divertida", comenta Comeig.

ROCAFORT EN VERD

Per tercer any consecutiu, 'Rocafort en verd' promou una relació amable i uns hàbits respectuosos de la ciutadania amb l'entorn natural a través de trobades, tallers i activitats

formatives i cíviques, per conscienciar i implicar les famílies en la protecció del medi ambient i sensibilitzar sobre l'ús responsable de l'espai natural.

La iniciativa aprofita també que durant molts dies de primavera es commemoren múltiples dates que promouen el respecte al medi ambient, com ara el Dia internacional del reciclatge (17 de maig); el Dia de la fascinació per les plantes (18 de maig); el Dia europeu dels Parcs Naturals (24 de maig); o el Dia mundial del medi ambient (5 de juny).

PATRIMONI CULTURAL VALENCIÀ

Rocafort ha obert recentment el procés d'exposició pública i de participació ciutadana del Catàleg de Béns del municipi, que preveu preservar el patrimoni cultural, natural i paisatgístic que identifica i dota de personalitat al poble, a més d'augmentar les proteccions de l'actual PGOU. Aquest catàleg serà un dels primers de la Comunitat Valenciana que incloga, a més dels béns de patrimoni cultural, els de patrimoni natural i de paisatge.

Això suposa que elements com l'horta o el terreny forestal de la Bonaigua puguin incloure's per a la seua preservació. L'elaboració del

catàleg també permet seleccionar béns del poble, edificis, construccions, jardins, etc., amb unes característiques que els fan més rellevants i singulars perquè formen part dels béns del Patrimoni Cultural Valencià. El catàleg proposa nous béns com, per exemple, el Forn de la Bonaigua, un punt de visita necessari durant els passejos per la zona. "Des de novembre de 2016 treballem en la redacció del catàleg, que ajudarà a millorar la confiança, la convivència i el prestigi de Rocafort", diu el regidor.

El projecte, coordinat per la regidoria d'Urbanisme, està dirigit per un grup interdisciplinari d'arquitectes, enginyers agrònoms i historiadors especialistes en patrimoni cultural i medi ambient. ■

EL DILLUNS DE PASQUA HI HAURÀ UNA JORNADA FAMILIAR AL PARC DE LA BONAIGUA AMB TEATRE, UN CONCERT I JOCS INFANTILS

EL LLEGAT DE L'AIGUA a l'Horta Nord

REDACCIÓ MIREIA CORACHÁN
FOTOGRAFIA ALAMIDA

VISITEM EL MOLÍ DE CAPA DE LA POBLA DE FARNALS, UN DELS DARRERS VESTIGIS DELS MOLINS HIDRÀULICS DE LA COMARCA

El paisatge de l'Horta està teixit amb corda vella, mitjançant tradicions, jocs i antigues històries, algunes ja oblidades i altres que ens arriben com testimoni oral heretat dels nostres majors. La forma de viure dels qui han conreat la terra i la relació amb els espais que han treballat conformen la nostra memòria col·lectiva.

Els molins hidràulics que s'escampaven pel territori de la nostra comarca facilitaren el treball als nostres avantpassats i van marcar el ritme de la quotidianitat durant segles. Són uns dels últims vestigis de l'activitat agrícola i industrial de l'Horta des de l'època islàmica. Entre els segles XVIII i XX hi ha constància de l'existència d'una trentena de molins d'aigua als nostres pobles, sorgits vora els arrossars d'aquella època.

Ara, la majoria de molins hidràulics estan assolats, com el Molí Primer de Puçol, sepultat baix l'actual nucli urbà. Mentrestant, els ben conservats constaten l'esplendor d'una etapa històrica de cultius. És el cas

del Molí de Rufes o Molí de Capa, situat a la partida de Rufes de La Pobla de Farnals, localització que explica el seu nom tradicional -Molí de Rufes-, probablement en referència al malnom de la família propietària a principis del segle XX.

El seu origen es remunta a finals del segle XVIII o principis del XIX, quan s'anomenava molí de La Pobla de Farnals, segons una cita documental de l'any 1828. Per contra, no hi ha cap referència al voltant dels seus propietaris durant els segles XIX i principis del XX, però alguns historiadors, com ara l'alcalde de La Pobla

de Farnals, Enric Palanca, atribueixen la propietat a la família Exarch, Marquesos de Benavites. Com era habitual, els senyorets, amb residència a Madrid, arrendaren l'explotació a la família treballadora que amb el temps va adquirir la propietat.

La documentació de la Reial Séquia de Montcada data l'activitat del Molí de Capa fins a l'any 1929, però els veïns de La Pobla de Farnals donen testimoni del seu ús com a molí fariner fins a mitjans del segle XX.

El Molí de Capa és de rajola lluada d'argamassa -actualment recoberta amb calç- i consta de dues altures amb una planta formada per tres naus rectangulars. Els dos cossos laterals es dedicaven a habitatge i magatzem, i al central hi eren dues moles, encara introduïdes en el pis, una d'ús fariner i l'altra adaptada com arrossera. Les cobertes de la fàbrica són de dues aigües i conserven la típica teula moruna de l'horta.

La porta principal s'obri baix un gran arc de rajola, que permetia el pas dels carros i cavalleries, i la resta de les obertures són xicotetes i en-

**EL MOLÍ DE CAPA
ESTÀ BASTIT SOBRE
EL ROLL DE LA
CREU, DEPENDENT
DEL CONJUNT
HIDRÀULIC DE LA
REIAL SÉQUIA DE
MONTCADA**

reixades. Un dels finestrals superiors és de majors dimensions i té un carretó de càrrega.

Malauradament, de la maquinària del molí només podem veure el llit de desviament de l'aigua, la comporta de la canal i el distribuïdor d'arribada de la séquia, tots tres visibles a l'exterior.

L'interior del cos del molí on estan soterrats els antics carcabans s'ha restaurat com a habitatge. A hores d'ara es realitzen labors de manteniment, després de quasi 10 anys amb poca activitat, quan el vandalisme i l'espoli van deteriorar el conjunt (inclòs el trencament d'una de les dues moles amb una inscripció de l'any 1866). Ara, l'Ajuntament de La Pobla de Farnals ha augmentat la presència i control policial a la rodalia del molí per a evitar majors desfetes.

Aquest temps d'oblit va agreujar-se a principis dels anys 90, quan el molí va deixar d'allotjar un petit supermercat amb el nom comercial de "Molí de Capa". Segons ens explica el propietari, Benjamín Ferrer Garcés, aquesta ala hui manté el seu ús com a magatzem particular.

El Molí de Capa està bastit sobre el roll Major o roll de La Creu, depenent de l'importantíssim conjunt hidràulic de la Reial Séquia de Montcada, que data de l'època islàmica.

Aquesta infraestructura proveïa a una vintena de pobles dins d'un radi de 25 km. Cadascuna de les poblacions de l'Horta Nord comptava com a mínim amb un molí hidràulic. El conjunt d'aquests molins històrics convivia amb altres elements primordials dins del sistema de conducció de l'aigua, com el gran sífo subterrani dels barrancs del Carraixet i la Calderona, o el partidor d'aigües de les llengües del Puig-Puol, de meitat del segle XIII.

Encara que la majoria dels molins de la Séquia de Montcada han sigut fariners, la necessitat de maximitzar l'energia hidràulica entre els segles XVIII i principis del XX, va impulsar la construcció de molins arrossers, mixtes amb moles farineres; martinets per a treballar el ferro i el coure; fàbriques de pólvora i de borra; o tallers de marbre. Algunes d'aquestes instal·lacions tradicionals, ara reconvertides en fàbriques industrials, són el Molí d'Alfara del Patriarca, el Molí de Dalt de Massamagrell i el Molí de Montcada.

Malgrat aquests exemples, entre els anys 40 i 60 del segle XX la majoria dels nostres molins van quedar orfes. El temps, la nova indústria i el creixement urbà es van aliar per a destruir bona part d'aquesta memòria històrica. Potser ara tenim l'última oportunitat per recuperar allò que ens queda d'un dels trets més característics de l'Horta de València: el llegat de l'aigua. ■

JORNADA DE PORTES OBERTES

Maneres de contar

4 DE MAIG de 2019

La Pobla de Farnals
Biblioteca

LA RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI

Un pas endavant contra l'oblit

FOIOS ELABORA UN NOU CATÀLEG DE BÉNS PROTEGITS QUE INCLOU ELS REFUGIS ANTIAERIS I PREVEU LA DECLARACIÓ DE L'ESGLÉSIA COM A BÉ D'INTERÉS CULTURAL

REDACCIÓ MIREIA CORACHÁN
FOTOGRAFIA MARIA ÀRBOL

Si pregunteu a les persones més majors de Foios pel seu passat, us parlaran d'horta i de camp, dels 'senyorets' propietaris de la terra i de l'esplendor d'un poble que va assaborir el suc més dolç de la taronja. Una etapa marcada per l'auge comercial de l'agricultura i el desenvolupament d'activitats industrials que l'abastien. L'exemple més destacable va ser la posada en marxa de la Jutera, l'any 1927, ara en procés de recuperació. A més, Foios tenia quatre fàbriques de rajoles i diversos molins. Es produïa dacsa, blat, seda, oli, vi i melons.

Els signes de la revolució industrial valenciana de la primera meitat

del segle passat van tindre impacte al poble, que amb dos mil habitants es va convertir en un gran centre industrial, canviant el seu paisatge urbà. Però si preguntem als més joves per eixe llegat històric i cultural potser ens miraran sorpresos.

Per a endreçar la situació i recuperar aquest valuós patrimoni, l'Ajuntament ha encarregat l'elaboració del nou Catàleg de Béns Protegits (l'inventari existent data del 1989 i conté informació escassa i desfada). "El patrimoni cultural que tenim dins dels nostres municipis és immens, però l'hem de conèixer per poder-lo valorar i protegir", remarca l'alcalde, Sergi Ruiz.

L'equip redactor del nou catàleg està format per dos arquitectes i dos arqueòlegs i compta amb la supervisió de la Diputació, que ha finançat una part del cost. Els treballs, amb una durada estimada d'un any, incorporaran la nova realitat física i legal del municipi. Inclouran una fitxa en profunditat de cada element protegit per a definir quines parts poden rehabilitar-se conservant els aspectes rellevants i quines poden modificar-se respectant el valor dels edificis. Les conclusions de l'estudi s'integraran en la documentació del nou Pla General d'Ordenació Urbana, que comptarà també amb assistència de la Diputació.

La proposta actual fa referència a la definició de l'àrea concreta del poble vell. L'anterior catàleg només definia béns, però amb la delimitació del nucli antic es fixaran criteris concrets d'actuació en l'entorn. Es consideraran els elements d'especial rellevància, entre els quals destaquen prop d'una quarantena de cases senyoriales de la primera meitat del segle XX, com la Casa de Segura, Ca Germán o les cases bessones dels Artillers. Totes amb característiques comunes, com la construcció en tres plantes o els taulells de caravista.

Antigues escoles, construïdes en 1917, on actualment s'ubica la Casa de Cultura

L'execució del catàleg suposa la prospecció arqueològica d'aquesta zona, que podria descobrir noves troballes, donat l'origen romà de la localitat i la constitució d'un *rahal* andalusí, integrat segles després al cinturó defensiu de la capital Balansiya al segle XI.

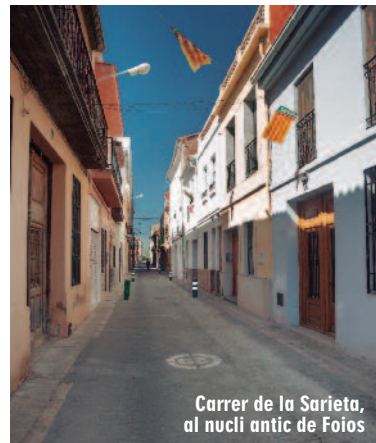
A més, es preveu la proposta de catalogació de l'Església de l'Assumpció de la Mare de Déu com a Bé d'Interès Cultural. Data de 1730 i es va construir sota la direcció de Joan Baptista Mingues. És un edifici amb

una torre campanar, tres naus i creuer, que allotja al seu interior retaules barrocs, pintures neoclàssiques i la imatge de la patrona de Foios.

Altres béns de rellevància local són les Antigues Escoles Municipals del 1917, obra modernista de Ramón Lucini Callejo, que ara alberga la Casa de la Cultura. Un altre dels elements patrimonials és l'Ermita del Crist de la Sang, situada enmig de camps de cultiu. És una construcció del segle XVIII que va ser enderrocada l'any 1936 i reconstruïda en 1942. També trobem a Foios una de les quatre creus del segle XVI de la comarca, que va restaurar-se després de la Guerra Civil.

Justament en aquesta època, entre 1936 i 1939, es van construir al País Valencià 258 refugis antiaeris. No hi ha un catàleg complet de la comarca, però sabem que Montcada té quatre localitzats, i Massarrojos i Rocafort altres dos. Ara hem pogut saber que a Foios hi ha constància d'almenys dues construccions subterrànies. Des del municipi confien que amb les exploracions arqueològiques es puguin reobrir i restaurar amb criteris de conservació i seguretat. La inclusió al catàleg dels antics refugis és una de les novetats del projecte.

Dins del sòl rural de Foios també hi trobem alguns elements d'interès arqueològic i etnològic, com l'alqueria del Xarco, l'alqueria del Sagrat Cor de Cúper (on trobem el pi de l'Araucària), el Molí de Frígola, el Molí de Corell, les xemeneies dels Rajolars o les malauradament desaparegudes alqueries de Cabota i la Macana, considerada com l'immoble més antic de Foios (del segle XVIII). Malgrat el bon estat de l'exterior, va ser enderrocada el 2014 i constitueix un exemple a evitar: sense protecció, el nostre patrimoni pateix una situació d'abandó a la que encara podem posar remei si no volem perdre la identitat mil·lenària de l'horta. ■

Carrer de la Sarieta,
al nucli antic de Foios

54 Fira del Llibre de València

Del 25 d'abril al 5 de maig de 2019, Jardí de Vivers

www.firallibre.com

Fundació
Fira del Llibre de València
2019

Gremi de Llibrers de
València

La LLAR del poble

L'AJUNTAMENT DE BONREPÒS I MIRAMBELL HA ADQUIRIT LA LLAR PARROQUIAL, UN EDIFICI D'ÚS SOCIAL I CULTURAL QUE EL VEÏNAT VA CONSTRUIR A FINALS DELS '50 I QUE ROMAN TANCAT DES DEL 2016 PER NO ESTAR CORRECTAMENT INSONORITZAT

REDACCIÓ **MANUEL REGIDOR**
FOTOGRAFIA **DOMÈNEC HURTADO**

“Nosaltres parírem la Llar”, comenta amb orgull Domingo Hurtado, veí de Bonrepòs i Mirambell. Ell va ser una de les persones implicades en la construcció d'aquest edifici a finals dels anys 50. Com a membre rondalla La Pilarica que es va formar en aquells temps, recorda el moment en què José Carretero, el seu director, va llançar el suggeriment de crear un espai que poguera acollir esdeveniments de caràcter cultural. Ho fa fer a un concert que la formació realitzava en un

magatzem de creïlles, una imatge que deixava clara la importància de dotar al municipi d'un espai d'espectacles i reunió.

L'alcalde del poble, el senyor Honorat, va entendre la demanda del veïnat i va comprar una parcel·la triada pels joves. La va cedir a l'Església —que ha sigut la propietària de l'immoble fins fa poques setmanes— i començaren els treballs de construcció de la Llar. La mà d'obra l'aportaren els veïns i veïnes voluntàriament. Joaquin Raga, altre dels

membres de la rondalla, recorda com s'hagué de demanar permís a l'Arquebisbat per a treballar els diumenges. També els viatges al barranc del Carraixet amb carros i carretons per a arregar arena, grava i altres materials de construcció, dipositats per les aigües de les pluges que provocaren la riuada del 57. “Es varen ajuntar moltes persones que abans no tenien relació entre elles”, rememora Joaquim. “No era un grup aïllat, va col·laborar tot el poble”, narra. Tan prompte com s'instal·laren quatre parets, encara sense sostre, començaren les activitats. “Una vegada estava alçat el local, vàrem dir: ara a fer teatre”, comenta Domingo.

“Féiem un esforç enorme”, conta Joaquim. “Assajàvem totes les nits per a representar una obra i un sainet diferents cada setmana, i els diners que aconseguíem amb les entrades els invertíem per a seguir construint l'auditori”, explica. Aquest treball el desenvolupaven una quarantena de veïns i veïnes i, malgrat fer-ho per afició, el nivell d'autoexigència era alt. “Totes les sessions

Domingo Hurtado i Joaquin Raga a la gravació del reportatge sobre la Llar

Dia en què es va posar la primera pedra, a finals dels anys 50, de l'edifici de la Llar

s'omplien", afirma Domingo.

L'edifici també s'aprofita per a realitzar altres esdeveniments. La Llar compta amb l'orgull d'haver albergat la fundació de la Unió de Llauredors i Ramaders. Al llarg dels anys s'han projectat pel·lícules, han actuat artistes de la talla de Raimon i les associacions locals n'han fet ús d'aquestes instal·lacions per a esdeveniments de tota mena. Fins i tot

s'han celebrat banquets de boda. A finals dels 90 es varen construir dues altures addicionals perquè la Societat Musical de Bonrepòs i Mirambell disposara d'un espai propi.

Però un seguit de denúncies a causa del soroll produït per les activitats de la Llar, que no complix amb les lleis d'insonorització exigides a espais com aquest, va forçar el tancament en 2016. Després de moltes

negociacions, fa poques setmanes l'Ajuntament ha passat a ser l'entitat propietària de l'immoble, en signar una permuta amb l'Església a canvi d'un solar municipal. Així, serà el Consistori qui hagi de fer front a la reforma imprescindible de la Llar per a assegurar la bona salut del teixit cultural i associatiu de Bonrepòs i Mirambell.

Com exposa Domingo, "la Llar va unir al poble", i ho va fer forjant vincles a través de la cultura. El seu fill, Doménec Hurtado, actualment està coordinant la gravació d'un documental audiovisual sobre l'immoble produït per Estudi Sorells. Aquest veï evoca que va actuar sobre l'escenari de la Llar per primera vegada amb la banda de Tavernes Blanques. Aquell concert va servir per a impulsar la creació de la societat musical de Bonrepòs i Mirambell.

També, algunes de les persones que en el passat formaven part de la rondalla 'La Pilarica' fundaren anys després la rondalla 'La Tornada'; un retorn que mostra l'existència d'unes inquietuds culturals que no es poden entendre sense la Llar. Ara tots esperen que retorne també eixe espai que veïnes i veïns erigiren amb les seues mans, perquè continue sent la Llar de tot el poble. ■

QUIEN TIENE UN AMIGO . . .

. . . TIENE UN AMARRE GRATIS

Traete al barco de un amigo a Poble Marina y disfrutad los dos de un MES GRATIS en el amarre.

Condiciones de la oferta: Realización de pago semestral. Pago por adelantado. No habrá devoluciones. Estar al corriente de pago. No válido para clientes que hayan causado baja durante los dos meses anteriores.

Más información en www.poblamarina.es o llamando al 96 146 32 23

L'HORTA COM A DESTINACIÓ TURÍSTICA

REDACCIÓ NÚRIA GARCIA
FOTOGRAFIA TURISME CARRAIXET

Arròs amb fesols i naps, caldera de bou, putxero, caragols amb tomaca, arròs al forn i, per descomptat, paella valenciana. Aquests són alguns dels plats típics de l'Horta Nord, un territori amb gran riquesa culinària que, a més, s'adoba amb la possibilitat de confeccionar els menús amb productes de proximitat, conreats pels nostres llauradors i llauradores als terrenys que envolten els nostres pobles.

Això, afegit al veïnatge de la comarca amb la ciutat de València—un focus d'atracció de mercat de categoria nacional i internacional de primera magnitud—, fa del nostre territori un espai amb un gran potencial turístic que la Mancomunitat del Carraixet està decidida a aprofitar amb un enfocament de desenvolupament sostenible i respectuós amb el medi agrícola.

La idea ja ha començat a materialitzar-se mitjançant el Pla de Governança Turística que l'entitat impulsa a Alfara del Patriarca, Bonrepòs i Mirambell, Foios i Vinalesa, que conformen la Mancomu-

nitat del Carraixet, i a Meliana, Almàssera i Albalat dels Sorells, que també s'han adherit al programa.

L'eix central de la proposta s'emmarca, doncs, al voltant de la gastronomia, i es concreta en l'impuls d'aquells establiments de restauració que oferisquen un producte autòcton de qualitat amb un tipus de cuina tradicional. En aquesta línia, es treballarà per a conscienciar l'empresariat hostaler al voltant de la introducció de productes locals i de plats típics en la seua oferta, al-

hora que es buscarà la col·laboració del col·lectiu d'agricultors per a la promoció dels productes agroalimentaris del territori.

Açò es veurà reforçat amb la creació de paquets turístics que faciliten la compra del producte gastronòmic a l'Horta Nord, combinat amb activitats complementàries de tipus cultural, com la música local i la pilota valenciana; i de tipus mediambiental, amb la revalorització del paisatge de l'horta i de les xarxes d'interconnexió viària per a ciclistes i vianants.

Açò es durà a terme amb la consolidació del projecte 'Camins del Carraixet' i amb l'ampliació d'aquesta infraestructura als municipis adherits al Pla de Governança que no pertanyen a la Mancomunitat. A més de millorar l'estat dels camins, s'augmentarà el nombre de senyals i panells informatius i es crearan els 'Miradors de l'Horta': zones d'esbarjo on s'adequarà el terreny i s'instal·larà mobiliari sostenible integrat amb el paisatge.

Les accions previstes per a en-

**ES CREARÀ UN
FESTIVAL QUE
PROMOCIONE LA
SINGULARITAT DE
L'HORTA AMB
LA MÚSICA I LES
ARTS ESCÈNIQUES
COM A RECLAM
TURÍSTIC**

Palauet de Nolla de Meliana

Castell d'Albalat

Casa de la Serena d'Alfara

guany inclouen també la creació d'un festival distintiu i original que mostre el producte turístic en un lloc emblemàtic de la comarca amb el paisatge de l'horta com a escenari, on es promocióne la singularitat de l'espai amb la música i les arts escèniques com a reclam per a les persones potencialment visitants del nostre entorn.

El Pla de Governança Turística té una durada inicial de 3 anys i està cofinançat per l'Agència Valenciana de Turisme, el Patronat de Turisme de la Diputació de València i la Mancomunitat del Carraixet, que compta amb l'aportació econòmica dels tres pobles adherits al programa que no formen part de l'entitat. A llarg termini, l'objectiu és

crear un òrgan gestor on estiguen representats els diferents agents turístics dels sectors públic i privat, i que tots ells unisquen esforços per a consolidar la marca i difondre la riquesa gastronòmica de l'horta. La tasca no és fàcil i queda molta feina per davant, però el ben cert és que s'està explorant un sector encara verge amb moltes possibilitats. ■

mancomunitat
CARRAIXET

Turisme
CARRAIXET

ALFARA
de PATRIARCA

Ajuntament de
Bonrepòs i Mirambell

Ajuntament
de Foios

Ajuntament
de Vinalesa

Amb la
cultura
dels nostres pobles

VINALESA CELEBRARÀ EL PRÒXIM 17 D'ABRIL EL CERTAMEN ESCOLAR DE LECTURA EN VEU ALTA, ORGANITZAT PER LA FUNDACIÓ FULL MITJANÇANT EL PROGRAMA 'DE VIVA VEU'

Les antigues històries, les velles paraules que han anat conformant-nos a la vora del foc o en els braços exultants de les nostres mares són el mapa sonor de l'espècie. L'ésser humà no ha deixat mai de voler xifrar el temps, les vides, els fets i els imaginaris, i els llibres són

una memòria externa i silenciosa que ens recull generació rere generació. Dir-los de viva veu és també convocar-nos a ser de nou el que fórem, el que som encara, i el que serem demà amb l'horitzó que s'eixampla i que ens transporta mentre llegim un llibre.

Des de fa quatre anys, la Fundació pel Llibre i la Lectura (FULL), mitjançant el projecte 'De Viva Veu', organitza el Certamen Escolar de Lectura en Veu Alta, una iniciativa lloable pels seus propòsits que està destinada a créixer tal com demostren les dades de participació. Enguany hi formen part vint-i-un ajuntaments de tot el País Valencià (gairebé el doble dels pobles participants en la tercera edició) i serà la primera vegada que Vinalesa s'hi sume. A més, el certamen també se celebrarà o ja s'ha celebrat en altres pobles de la comarca de l'Horta Nord: Rafelbunyol (1 de març), Foios (22 de març) i Museros (3 de maig). Tanmateix, des de la Fundació FULL també es recolzen encontres lectors en altres localitats de la comarca, com ara Rocafort. Són trobades que tenen els mateixos propòsits de difusió de la cultura i de promoció dels hàbits lectors tot i que no formen part de l'estructura del certamen.

troballengua.com

El directori de comerços i professionals
que t'entenen en valencià

Visita'ns!

Amb la col·laboració de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport de la Generalitat

A Vinalesa, la trobada tindrà lloc a l'Espai Cultural La Nau 'Julio Martínez Blat' el dia 17 d'abril, amb el suport de la Regidoria d'Educació i Cultura del municipi. Tal com ens conta el regidor del departament, Ferran Pardo, hi participarà l'alumnat de primària i secundària dels dos col·legis de la localitat: el Santa Joaquina de Vedruna i el CEIP José Blat Gimeno.

El certamen es desenvolupa en tres fases ben diferenciades. Abans de la trobada, ja s'ha triat en cada centre escolar quins són els representants que intervindran. Després de la celebració de l'esdeveniment a Vinalesa, les persones guanyadores tindran una nova cita amb la resta de finalistes dels pobles de tota la geografia valenciana. Aquest acte tindrà lloc a València, a les darreries de maig, i serà obert al públic. Estaran presents diferents escriptors i escriptores, així com representants del sector del llibre, i un jurat especialitzat decidirà els premis de cada categoria en funció de l'edat dels lectors.

Amb aquestes trobades, l'alumnat i el públic es retroben amb textos de la nostra narrativa. La lectura en veu alta, tot sovint relegada injustament com una espècie d'anacronisme educatiu, es configura com una nova oportunitat per a posar la literatura en el primer pla dels nostres pobles i a peu de carrer. Una ocasió que no ha de passar desapercebuda per als ajuntaments de la nostra comarca, el suport dels quals és fonamental perquè les escoles puguin participar en aquesta cita anual.

Més enllà dels beneficis evidents que proporciona la lectura en veu alta i que podem trobar ací i allà, l'oportunitat que tenim ara a l'abast és del tot prometedora. L'acte comunicatiu, actualitzat en la veu dels nostres fills, dels nostres alumnes, del futur compartit, sempre serà un element bàsic en la

construcció d'una societat més habitable i lúcida. I més encara avui dia, amb la tecnologia hipnòtica i obsessiva pidolant més i més temps impersonal per tal de generar beneficis empresarials.

Segles enrere, els vells joglars recitaven els versos dels trobadors. La paraula, els poemes, les històries i les projeccions d'aquella cultura, que ja començava a ser la nostra, convocaven un públic desitjós d'un art que va arribar a conformar tota la poesia occidental posterior.

El proper mes d'abril, el jove veïnat de Vinalesa farà reviure l'oralitat essencial de l'art de la literatura. Una perspectiva sense dubte seductora que ens aproparà a l'univers dels llibres, destinats a fer-se veu ara i adés per sempre, però que també ens deixarà les veus joves del poble batejant entre els assistents, com una sort de confiança on s'inverteixen els estereotips antics de l'avi i el net vora la llar. Ara parlen els joves. Ara parla el futur. I el futur és això: tenir paraula. ■

4a edició

DEVIVAVEU

Certamen Escolar de Lectura en Veu Alta

Vinalesa

Dimecres 17 d'abril de 2019 a les 18.00h
Espai Cultural La Nau Julio Martínez Blat
Presenta l'acte Anna Moner

Amb la participació del
CEIP José Blat Gimeno
Col·legi Vedruna

Festival familiar a Godella

SONA BAIXET

REDACCIÓ JORGE PÉREZ
FOTOGRAFIA AJUNTAMENT DE GODELLA

Tallers infantils a l'edició del festival de l'any passat

VILA EUGENIA ACULL EL PRÒXIM 31 DE MARÇ EL FESTIVAL 'SONA BAIXET', UNA JORNADA FAMILIAR DE MÚSICA EN DIRECTE I ARTS ESCÈNIQUES ON MENUTS I GRANS PODEN GAUDIR D'UNA PROPOSTA DE QUALITAT I EN VALENCIÀ

El pròxim diumenge 31 de març, el centre d'art Vila Eugenia de Godella acull la segona edició del 'Sona Baixet Fest(a)', un festival singular de música, teatre i art per a tota la família. És una iniciativa amb un marcat caràcter contemporani, de música, teatre i altres

disciplines artístiques, pensada per a tots els públics. Una experiència per a compartir i gaudir entre xiquets i majors.

"La trobada té una filosofia de festival de proximitat, en un ambient amable i proper entre artistes i públic", explica Francesc Burgos, director de l'esdeveniment i coordinador de 'La Casa Calba', el projecte cultural que organitza aquesta jornada juntament amb l'Ajuntament de Godella. "Promovem una alternativa moderna i sostenible per a l'oci cultural i familiar des d'una perspectiva de qualitat en les propostes pel seu interès cultural. Volem que el públic participe i conega projectes diferents", afegí Burgos.

Durant el dia, hi haurà actuacions en directe, jocs populars, tallers, minidisco i gastroespai. Entre els artistes, destaca la presència del músic Pau Riba, un dels autors més importants de folk en català dels últims 50 anys. Serà una oportunitat única que els menuts gaudisquen de prop d'un músic genial, un artista que ha marcat generacions de músics d'aquesta part del Mediterrani.

Juntament amb Riba, estarà l'original proposta de Pepino Pascual, un multiinstrumentista que fa ressonar objectes quotidians per a crear harmonies sonores, a més d'utilitzar instruments tradicionals de les músiques del món com xeremies, panderos o kalimbes.

En l'apartat de les arts escèniques, Mag Wendo despertarà la curiositat i la sorpresa dels xicotets amb el seu espectacle de màgia, i la companyia d'Elisa M. Matallín oferirà una actuació de teatre i contes. Com a mestre de cerimònies, l'artista sonor El Triangulista amenitzarà els intermedis i guiarà la jornada.

"És una activitat molt important per a iniciar els menuts en la música, el teatre i l'art en directe. Perquè quan els xiquets es facen majors tinguen interès i curiositat per

la cultura", explica Tatiana Prades, regidora de Cultura de Godella. "I una aposta ferma per la música en valencià", afeg.

Les actuacions seran dins de Vila Eugenia. Als jardins exteriors s'habilitarà una zona en la qual s'instal·laran jocs tradicions i educatius, a més d'una minidisco en la qual un Dj farà sonar clàssics del rock, la música negra, el funk, el soul o les músiques del món i mediterrànies. També es delimitarà un espai gastronòmic perquè el públic agafe forces durant la jornada.

Sona Baixet és una iniciativa del projecte cultural 'La Casa Calba' que va nàixer en format de cicles de teatre i música per a tota la família en diferents espais de València. El 2015 'Sona Baixet' adopta la forma de festival per a celebrar-se durant dos dies a Gandia i, més tard, va sorgir Sona Baixet Fest(a), que es desenvolupa al llarg d'una jornada en diferents punts del territori, com ara Godella, Tavernes de la Vallidigna o Benicarló.

ENTRADA LLIURE

La trobada reuneix distintes disciplines d'arts escèniques i plàstiques al voltant de la música en un entorn familiar on pugen gaudir menuts i grans, tot i que el públic objectiu del festival són els xiquets per als quals s'ofereix una proposta de qualitat.

A Godella, el festival és d'entrada lliure, obert a qualsevol persona amb interès per acostar-se a un concepte cultural mitjançant un oci diferent, amable i proper, lluny de la massificació d'altres ofertes per a les famílies i amb una programació artística amb paràmetres de gran qualitat perquè tots els públics senten l'art com una forma d'expressió pròpia. ■

Sona Baixet

Fest(a) Godella

31 MARÇ 2019

CENTRE D'ART VILLA EUGENIA • ACCÉS LLIURE

PAU RIBA

PEPINO PASCUAL MAG WENDO

CIA. ELISA M. MATA LLÍN

MESTRE DE CERIMONIES: EL TRIANGULISTA
PARE I FILL: JOCS POPULARS
TALLERS D'ART • MINIDISCO • GASTROESPÀI

www.sonabaixet.com

Alfara estrena TRINQUET

REDACCIÓ NÚRIA GARCIA
FOTOGRAFIA BLANCA SANFÈLIX

L'alumnat de l'Escola de Pilota realitza un corredor al campió individual, Puchol II, i al jugador del poble, Pepet d'Alfara, abans de la partida entre professionals

S'INAUGURA EL TRINQUET MUNICIPAL D'ALFARA AMB PARTIDES DE L'ESCOLA ESPORTIVA, EL CLUB DE PILOTA, L'ESCOLA DE TECNIFICACIÓ I JUGADORS PROFESSIONALS

Ningú haguera sospitat fa prop de 25 anys que Alfara comptaria amb un trinquet de pilota valenciana. Una colla d'amics, encara adolescents, va començar en aquella època a jugar a galotxa arran la iniciativa del regidor d'esports, Rafael Marqués Brisa, de crear una escola de pilota.

Alfara no era aliena al joc tradicional valencià, donat que des de l'any 1964 el poble acollia el prestigiós campionat de llargues i ratlles de festes —amb la participació de figures esportives de la talla de Genovés, Sarasol, Puchol, Fredi, Grau o Solaz, entre molts altres—, però hi havia una gran distància entre ser aficionat i ser jugador.

Alguns veïns implicats en la vida associativa del poble recolzaren els joves i fomentaren la creació d'un club, i les pilotes de badana començaren a rodar pel carrer Mestre Palau. "No teníem cap infraestructura per a les partides i estiguérem molts anys jugant al carrer", explica Emilio Berga, un dels membres d'aquell primer equip de pilota. "Després de les partides, agafàvem una escala extensible de l'Ajuntament i pujàvem a les teulades de les cases per a recuperar les pilotes encalades", relata l'alfarer.

La incomoditat que açò suposava i la manca de seguretat dels joves passejant pels sostres d'aquelles cases de poble va fer que els

entrenaments i les partides es traslladaren al carrer de pilota artificial de Vinalesa, que mai va posar cap impediment per acollir els jugadors del poble veí.

La reivindicació d'un espai propi a Alfara sempre va subjaure entre els membres del Club d'Alfara, però els anys passaven i ningú no agafava el guant. Aquells adolescents creixeren i, tot i que molts d'ells han continuat jugant fins fa poc de temps, prengueren aire quan una nova fornada de joves s'interessà per l'esport, fa menys de cinc anys. Paral·lelament, l'Ajuntament va fomentar la creació de les Escoles Esportives Municipals, amb una variada oferta entre la qual s'incloua la pilota valenciana amb una aproximació des de l'educació de base.

Això va fer que el teixit de l'afició cresquera amb la implicació de moltes més famílies del poble, i la necessitat de comptar amb un equipament adequat per a jugar a pilota s'ha fet palès en els últims temps.

L'impuls a l'esport ha estat materialitzat per l'Ajuntament amb la construcció del Trinquet Municipal, amb la idea d'augmentar encara més la projecció de la pilota a Alfara. La infraestructura va ser inaugurada el 17 de febrer, una jornada marcada per la il·lusió compartida de molts veïns i veïnes que han vist complida la seua reivindicació.

Al llarg del dia es desenvoluparen partides entre els xiquets i les xiquetes de l'Escola Municipal, els membres del Club de Pilota i els alumnes de l'Escola de Tecnificació de la Mancomunitat del Carraixet. De vesprada, després dels parlaments inaugurals de l'alcalde d'Alfara, Llorenç Rodado, i del Director General d'Esports, Josep Miquel Moya, tingué lloc el moment més emotiu, amb la realització d'un reconeixement a Honorat Navarro, un d'aquells veïns que va promoure la creació del Club fa més de dues dècades. "Per a mi ha sigut un dels moments més especials de la meua vida. Hem somniat molt de temps amb un espai al poble per a la pilota valenciana. De l'homenatge no m'esperava res; estava tan emocionat que no vaig poder ni parlar", explica Navarro, qui ha ostentat la presidència del Club fins a l'any passat.

Homenatge a Honorat Navarro, un dels fundadors del Club de Pilota i president de l'entitat fins a l'any passat

La inauguració va concloure amb una partida entre professionals. El campió individual de pilota, Puchol II, va jugar de parella amb Pepet d'Alfara —esportista del poble que ha despuntat en la categoria amateur— contra Bueno i Marc. Els tres professionals tenen una forta vinculació amb la localitat, donat que formen part del grup d'entrenament Pilota 3.0, que prepara els pilotaris al gimnàs d'Alfara i, des d'ara, també en el Trinquet Municipal.

La prioritat en l'ús de la instal·lació, això no obstant, "la té el Club de Pilota i l'escola municipal, però som conscients que hem de donar-li visibilitat al trinquet amb la programació de trofeus importants, fins i

tot a nivell professional", ha explicat l'alcalde. En este sentit, les gestions estan quallant a bon ritme. El passat 10 de març la nova infraestructura acollia la final del Campionat Autòmic d'Escala i Corda, que va ser retransmesa en directe per À Punt.

"Hem d'aprofitar este moment per a engrandir la pilota valenciana a Alfara. Nosaltres no tinguérem tantes facilitats, i és una satisfacció veure que els nostres fills i filles tenen una gran oportunitat per a créixer estimant l'esport valencià", explica Emilio Berga, aquell jugador adolescent que, com els seus amics, va sentir la pilota com a pròpia i va saber apreciar la bellesa de la tradició i la cultura popular. ■

NOVA ASSOCIACIÓ COMARCAL CENTRADA EN LA MÚSICA DE CAMBRA

Naix 'Tarab Hispànica', una associació cultural centrada en la música de cambra que té com a objectius la promoció de joves músics i el treball pedagògic amb diferents estrats socials mitjançant tallers participatius. L'entitat sorgix com a reacció a l'excessiva competència, mercantilització i industrialització del sector cultural i diversos municipis de l'Horta Nord ja recolzen la iniciativa. Així, per al pròxim estiu han organitzat algunes activitats a Rafelbunyol, El Puig i Massamagrell.

MASTERCLASS A MONTCADA AMB EL MESTRE WESLEY J. BROADNAX

L'alumnat del 'Conservatori Ciutat de Montcada' va tindre l'honor de comptar amb la presència del professor de la Universitat de Drexel (Filadelfia, Estats Units) Wesley J. Broadnax entre els dies 11 i 13 de febrer. Els músics varen aprendre de la mà del mestre sobre noves metodologies de treball i descobriren quina és la realitat bandística nord-americana. El colofó de les sessions de treball va tindre lloc l'últim dia amb el concert que va oferir l'orquestra sota la batuta de Broadnax.

II FIRA D'ARTESANIA A BURJASSOT

La segona Fireta de Burjassot es va celebrar els dies 9 i 10 de febrer en l'Antic Mercat Municipal, una iniciativa programada per l'Associació d'Artesans de la localitat. Si la primera edició es va organitzar durant el període nadalenc, aquesta segona es va desenvolupar amb motiu de Sant Valentí. Els visitants pogueren trobar una gran varietat de productes artesans perfectes per a regalar i també es va oferir un servei gastronòmic i tallers gratuïts per a les persones assistents.

LA GENERALITAT COMPRA EL XALET ON VA VIURE MACHADO A ROCAFORT I L'AJUNTAMENT CONVERTIX L'ESPAI PÚBLIC EN LA 'CASA DE POETES'

Villa Amparo, el xalet on va viure Antonio Machado a Rocafort entre novembre de 1936 i abril de 1938, ja és de titularitat pública. La Generalitat ha adquirit l'immoble per 1'4 milions d'euros, gràcies a les intenses gestions realitzades al llarg de la legislatura per part de l'equip de govern local i al compromís de l'administració autonòmica per potenciar el patrimoni i la cultura valenciana. Els veïns i veïnes de la població ja poden gaudir de l'immoble, que s'ha convertit en la Casa de Poetes. Catalogada com a Bé de Rellevància Local, Villa Amparo forma part de l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià i consta de xalet, pati enllosat i jardí.

V TROBADA DE JOVES DE L'HORTA NORD A GODELLA

Al voltant de 70 persones de diferents municipis de la comarca participaren en la V Trobada de Joves de l'Horta Nord, que va tindre lloc el 23 de febrer a l'Antic Escorxador de Godella. Durant la jornada es varen realitzar tallers de xapes, de grafiti i de soft combat així com un campionat de futbolí. Les persones assistents participaren també en un trivial gegant, una "batalla de galls" i una activitat de dansa. Després de sopar, un DJ es va encarregar d'amenitzar una festa en la qual es varen servir còctels sense alcohol.

TROBADA DE LES ESCOLES EN VALENCIÀ A MASSAMAGRELL

Massamagrell acollirà l'edició comarcal de les Trobades de les Escoles en Valencià el pròxim 7 d'abril. La iniciativa, organitzada per Escola Valenciana, pretén reivindicar la nostra llengua com a vehicle d'aprenentatge en els centres educatius a través d'una jornada festiva en la qual no hi falten els jocs, la música i les tradicions que configuren la nostra identitat comarcal.

FRANCISCO LÓPEZ PARDO

Llegenda de l'artesanía religiosa valentina

PER JUAN BAUTISTA TORMOS CAPILLA
PROFESSOR I INVESTIGADOR

El distingit i admirat artesà religiós Francisco López Pardo va morir el passat dissabte 2 de març a l'edat de 94 anys al municipi valencià de Bétera. Qui va ser conegut en el gremi com a Paco López Pardo va nàixer el dia 17 de setembre de 1924 al carrer Antonio Suárez, número 4, de la ciutat de València, en el si d'una família humil i sense antecedents artístics. Això no obstant, va ser un dels protagonistes d'excepció d'aquella genuïna i irreplicable generació d'artistes valencians que s'encarregaren de recuperar l'esplendor perduda del patrimoni històric i artístic religiós que va ser destruït i espoliat al llarg del fatídic trienni bèl·lic de la Guerra Civil (1936-1939).

Els seus inicis en l'art sacre es remuntaven a les albors de la dècada dels anys quaranta del segle XX. En aquell temps de la postguerra, Paco López Pardo va entrar com a aprenent en el taller de Salvador Gil Camarena, emplaçat al carrer de la Llibertat, número 8, de València. En aquell obrador, a més d'aprendre diverses tècniques de les arts decoratives, va tenir l'ocasió de preparar, pintar, daurar, retocar i restaurar infinitat d'imatges i conjunts escultòrics dels grans mestres valencians de l'escultura i la imatgeria religiosa del moment. Tot un elenc de reconeguts artistes de la plàstica figurativa de temàtica religiosa com José María Ponsoda Bravo, Josep Maria Bayarri Hurtado, Carmelo Vicent Suria, Enrique Pariente Sanchis, Antonio Ballester

Vilaseca, Octavio Vicent Cortina, Vicente Rodilla Zanón, Francisco Teruel Francés, Enrique Galarza Moreno, Ramón Granell Pascual, José Dies López, els binomis Rausell-Lloréns i Royo-Rabasa, José Esteve Edo, Arturo Bayarri Ferriol, Efraín Gómez Montón, Rafael Grafiá Jornet, Josep Maria Rausell Sanchis, Francisco Martínez Aparicio, José Ángel Dies Caballero, Manuel Rodríguez Vázquez i Ricardo Rico Tormo, entre altres; van sol·licitar l'experiència, solvència i, sobretot, les mans traçudes de Paco López Pardo perquè els decorara i policromara les seues talles. Durant aquell fecund i prolífic període per a la imatgeria religiosa, Paco López Pardo també va poder assistir —en qualitat d'alumne oient per tenir molta feina en el taller—, a les classes magistrals del llavors apreciat catedràtic de Procediments Escultòrics en l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Carles, Carmelo Vicent Suria, encara que sempre es va sentir més atret pel Dibuix i la Pintura decorativa.

**«A MI SEMPRE
M'HA AGRADAT
DESTACAR EL
TREBALL DE
L'ESCUPTOR
IMAGINER,
ACARONAR
EL COLOR»**

Fou en l'any 1956 quan Francisco López Pardo es va independitzar del seu mestre. Primerament, va treballar al seu domicili particular, fins que va obrir el seu propi obrador en el carrer En Llopis de la ciutat del Túria. En aquell baix va estar un total de trenta-un anys, ja que per motius d'enderrocament es va haver de traslladar al carrer Zapateros. En aquests anys va comptar amb diversos ajudants entre els quals cal anomenar a Salvador Miquel i José Salcedo. Des de l'any 1992 fins a finals de 2017, Paco López Pardo va regentar un reconegut taller d'artesanía religiosa en la plaça dels Cecs de València. Un obrador en el qual va compartir molts treballs amb la seua esposa, Josefina Vizcaino Puche, i on tot hom tenia cabuda i era ben rebut.

Paco, a més d'encarnar, estofar i daurar per a tan destacada plèiade d'artistes valencians de la gúbia, també es va especialitzar al llarg de la seua dilatada carrera artística en la construcció d'altars i andes processionals per a un bon nombre d'esglésies, seminaris, convents, confraries i particulars, no tan sols de la nostra demarcació geogràfica, sinó també per a moltes poblacions espanyoles.

En una de les entrevistes que vam tenir ocasió de fer-li a aquest entranyable artesà ens va comentar el següent: «A mi sempre m'ha agradat destacar el treball de l'escultor imatger. Tractar i acaronar el color, realçar l'expressió de la mascarilla i l'anatomia implícita en

la talla. Dotar a les imatges de realisme i naturalitat. Jugar amb les ombres i relleus, enriquir l'estofat en els grups de teles i brodats, és a dir, que s'observe un estudi en la decoració, no un treball monocolor mancat d'un mínim sentit estètic».

Entre l'ampli catàleg d'imatges i grups escultòrics decorats per Paco López Pardo cal anomenar els portats a terme en la imatge "pelegrina" de la Mare de Déu dels Desemparats de València –policromia que va estar retocant fins a l'any 2017–, un sant Josep per a Yecla (Múrcia), Santíssim Ecce-Homo de la Setmana Santa Marinera, el monumental pas processional del Davallament de la Creu de Requena, Crist jacent i Immaculada Concepció d'Alzira, Crist crucificat i jacent per al convent de les Carmelites Descalces de Sant Climent (Conca), Mare de Déu del Carme per a les Carmelites Descalces de Caudiel (Castelló), Verge de Porta-Coeli de la cartoixa de Serra –un dels treballs del qual se sentia més orgullós–, el pas processional de La Pietat per a la Setmana Santa de Castelló, Nostra Senyora de l'Esperança en la Resurrecció de Gandia, Crist jacent i Sant Sepulcre d'Elda (Alacant), el pas processional de la Germanor del Diví Costat de Crist de Torrent, el pas processional de l'Ecce Homo de Sagunt, Puríssima Concepció i santa Eulàlia (Eivissa), entre moltes més, a banda d'un bon grapat d'imatges de col·leccions privades i de diverses missions escampades per arreu de tot el món.

Pel que respecta a altre tipus d'obres i treballs realitzats dintre del denominat mobiliari i ornament litúrgic, retaulística i processional, són dignes d'esmentar els dels altars majors de localitats com Moixent, els del Convent de Sant Josep de la Muntanya (València), el nou retaule major de l'Església Parroquial de la Font de la Figuera que va ser daurat amb pa d'or, les andes processionals de la Mare de Déu de Gràcia d'Altura (Castelló). Així mateix, citar la seua participació en la decoració d'alguns monuments fallers plantats per l'imatger Miguel Torregrosa Alonso, encara que de manera especial anomenarem l'accidentada falla del Coloso de Rodas de l'any 1970, gràcies a la bona amistat que Paco López Pardo va mantenir amb el guardonat escultor Octavio Vicent.

TREBALLS A L'HORTA NORD

Per altra banda, destaquen també els treballs que l'artista va portar a terme en poblacions de l'Horta Nord. Un bon nombre d'encàrrecs destinats a la nova decoració i també a la restauració d'obres com la Immaculada Concepció processional, l'anda processional de la Mare de Déu dels Desemparats i la imatge i anda processional del Santíssim Crist de les Ànimes d'Albalat dels Sorells.

Paco i Josefina aplicant fulles de pa i d'or italià de 22 quirats en l'anda de la Verge d'Alborser d'Albuixec l'any 2009

El pas processional de La Pietat i algunes imatges del pas de l'Oració en l'Hort d'Alboraia, l'anda processional de la Verge d'Alborser d'Albuixec, l'anda processional de la Mare de Déu del Patrocini de Foios, l'altar dels Màrtirs Amigonians de les escoles EPLA (Godella), les imatges de la Mare de Déu del Carme, La Puríssima, santa Bàrbara i Santiago Apòstol pelegrí de Montcada, en l'Ermita de Santa Bàrbara d'eixa mateixa ciutat santa Bàrbara i santa Rita, Nostra Senyora de la Misericòrdia de la pedania de Roca-Cúiper, Mare de Déu dels Desemparats i La Pietat de Vinalesa, a més d'altres llocs d'aquesta demarcació geogràfica com Massalfassar, Massamagrell, Meliana i Museros, entre altres.

Amb la mort de Francisco López Pardo culmina i es tanca una pàgina extraordinària i irreplicable de l'artesanía religiosa valenciana, atés que artistes d'aquesta índole i categoria ja no queden hui dia. Un excepcional artesà religiós que va recollir tota una experiència transmesa generació rere generació des de temps pretèrits. No debades, Paco López Pardo fou bastant més que un artista avesat. Un vertader professional dedicat a l'art sacre que atresorava una forma de treballar meticulosa, reposada, però mai pausada, i sempre amb el gust per la bellesa i per l'estètica. Per la recerca de la perfecció en l'execució, més que per la dignitat d'aquesta, i amb la màxima de què la feina quedara ben feta i el client content. Un mestre de les Arts decoratives que posseïa una tècnica i habilitat depurada i envejable. D'aquelles que no es podien ni es poden aprendre en cap escola o universitat, sinó mitjançant les pràctiques diàries de taller. Afortunadament, tot el seu llegat i magisteri ha sigut heretat pel seu fill Francisco López Vizcaino que, al marge de la seua dilatada trajectòria docent, és un gran coneixedor de l'ofici del seu estimat pare. Així doncs i, des d'aquestes línies, el nostre record més sincer i emotiu cap a un artista valencià amb majúscules que, sense cap mena de dubte, ens ha deixat uns treballs que ja enriqueixen i formen part important i destacada del nostre patrimoni històric i artístic religiós. ■

» INFANTESA

GODELLA

31 de març
Villa Eugenia
SONA BAIXET
Pau Riba
Pepino Pascual
Mag Wendo
Cia. Elisa M. Matallín

ALBORAIA

6 i 7 d'abril
Teatre l'Agrícola
"ROB"
Teatre de l'Abast

MELIANA

14 d'abril
12 hores
Centre Cultural Rausell
"DIUMENGES AL RAUSELL"
Taller infantil i familiar
Places limitades

MASSAMAGRELL
MENUES PROPOSTES

29 de març
Centre Cultural
"Tulipas"
Cia. Decopivolta Teatre

5 d'abril
Centre Cultural
"Carinyo"
Cia. Pérez&Disla

12 d'abril
Passeig Rei En Jaume
"Flotados"
David Moreno i Cia.

26 d'abril
Centre Cultural
"Educador Social en Alaska"
Factoria Los Sánchez

PUÇOL

14 d'abril
18 hores
Casa de Cultura
Teatre musical
"EL REINO DEL LEÓN"
Companyia Altereven

VINALESA

17 d'abril
18 hores
Espai Cultural La Nau
CERTAMEN ESCOLAR DE LECTURA EN VEU ALTA
CEIP José Blat Gimeno
Sta. Joaquina de Vedruna

ALFARA

24 d'abril
18 hores
Biblioteca
"CONTES AFRICANS"

MASSALFASSAR

5 de maig
12 hores
Plaça del Poble
Espectacle de titelles
"VISCA LA IMAGINACIÓ"
Empar Claramunt
(Teatre Buffo)

MASSAMAGRELL
I l'Horta Nord 7 d'abril

10.30 h Cercaviles amb la "Unió Musical de Massamagrell" i la "Colla de tabalers i dolçainers de l'Horta Nord"

11.00 h Tallers. Actuacions del grup "teatreVESteatre". Activitats amb el Club Pilotari local

12.00 h Visita del Mural commemoratiu

12.30 h Actuació del Cor Els Menuts de Bonrepòs i Mirambell

13.00 h Dansa popular amb el grup local "Massadansa" i la col·laboració del grup El Poblet de Godella

13.30 h Tocs típics de Massamagrell a càrrec de la "Colla de Campaners de l'Horta Nord"

14.00 h Actuació colles dolçaina i tabal

14.30 h DINAR

16.00 h Cloenda amb un flashmob a càrrec dels centres d'educació primària locals i concert del Grup Carraixet

Organitzat per: **HORTA NORD** Coordinadora del voltant de

Col·laboradors: **ESCOLA VALÈNCIA FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS PER LA LLINGÜA**, **SOM I SEREM PARAULES** Trobades 2019, **DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA** Àrea de Cultura, **GENERALITAT VALENCIANA**

» MÚSICA

MASSAMAGRELL

30 de març
20 hores
Centre Cultural
"THE PRIMITALS"

MONTCADA

6 d'abril
18.00 hores
Espai Multiusos
"VI CONCERT SOLIDARI"
Organitza l'Ateneu

MASSALFASSAR

18 de maig
Plaça de l'Església
"CANT AL RAS"
Organitzen els Dimonis de Massalfassar i l'Associació Cultural Tradició i Música

» TEATRE

GODELLA

31 de març
19 hores
Teatre Capitoli
"LA TELARAÑA"
Club Waterpolo de Godella
Grupo Nosotros Cultural

ALBORAIA

12 d'abril
22.30 hores
Teatre l'Agrícola
"CHUCHO"
La Zafirina

ALFARA

3 de maig
22.30 hores
Teatret
"FENÓMENOS"
Grup de Teatre Lo Nostre

PUÇOL

10 de maig
22.30 hores
Casa de Cultura
"CON POQUITO ME CONFORMO"
Óscar Tramoyeres

ALBORAIA

11 de maig
20.30 hores
Teatre l'Agrícola
"YO, PÚB(L)ICA"
Arritmados

PUÇOL

17 de maig
22.30 hores
Casa de Cultura
"BESARSE DE RISA"
Paco Enlaluna

ALFARA

31 de maig
22.30 hores
Teatret
"MARIA JUAN I PEPA CASES"
Monòleg

» MÉS PROPOSTES

EL PUIG

31 de març
Casa de la Cultura
Dansa
PREESTRENA DE "GRISELDA I ABRIL"
Companyia Fil d'Aram

EL PUIG

31 de març
Muntanya de Santa Bàrbara
INAUGURACIÓ DEL PASSEIG POÈTIC DE PRIMAVERA
Amb poemes i murgues recopilades per la gent gran del poble

TAVERNES BLANQUES

13 d'abril
Plaça Germanies
FIRA D'INTERCANVI DE LLIBRES
Amb contacontes i espectacles de carrer

PUÇOL

20 d'abril
22.30 hores
Cafeteria de la Casa de la Cultura
PRESENTACIÓ DELS LLIBRES GUANYADORS DELS PREMIS VILA DE PUÇOL 2018
Hithcock al sofà, de Pep Calero
Claror dels marges, de Manuel Bellver
23.00 hores
CONCERT D'EVA DÉNIA I MERCHE MARTÍNEZ

ÀLBUM IL·LUSTRAT**Ramir el boxejador**

Lirios Jordà

ANDANA EDITORIAL

Aquesta és la història d'en Ramir. Fill del Tigre de Clatellot de la Plana, net de la Busca-raons Escanyolida, besnet d'en Puny Veloç i rebesnet dels millors boxejadors i boxejadores de tots els temps. Entrena molt durament per poder penjar el seu retrat al Mur dels Campions i veure que la família se sent orgullosa d'ell. Però hi ha un petit problema: en Ramir no vol pegar a ningú. Ramir el boxejador és el primer àlbum il·lustrat creat per Lirios Bou. Un relat que convida als lectors a descobrir noves alternatives per resoldre conflictes, deixant de banda l'ús de la força. El protagonista és tot un exemple d'enginy i constància, amb aquestes virtuts en Ramir prepararà un pla brillant per aconseguir el seu objectiu. A més, el pare i la mare del protagonista acceptaran que el seu fill ha escollit un camí que tal vegada no és el que ells esperaven. Tots aquests elements fan d'aquest llibre una lectura divertida i profitosa per gaudir en família.

NARRATIVA**Heidi, Lenin i altres amics**

Joanjo García

BROMERA

En un solar abandonat apareix una maleta amb tretze coloms decapitats. Al cap d'una setmana, n'apareix una altra amb dotze gats morts. La premsa atribueix els crims al Majordom, una figura enigmàtica que crida l'atenció de Blanca, una dona tímida i solitària que seguirà el cas a través dels mitjans de comunicació. Ah, ella, ella ens narra un passat complicat que projecta llargues ombres cap al seu futur. Unes ombres poblades de clarobscur, on brillen amb personalitat pròpia personatges tan impenetrables com son pare, un home que estimava la vida però que odiava el café sense sucre, que estimava les pel·lícules de detectius però que odiava els comunistes. Joanjo García fa un salt en la seua trajectòria com a escriptor amb aquesta novel·la, guanyadora del Premi València Alfons el Magnànim de Narrativa. Es tracta d'una obra plena d'intriga, ironia i tendresa, un relat que ens convida a reflexionar sobre les ciutats inacabades, la fragilitat dels sentiments i la necessitat d'affecte que tenim totes les persones.

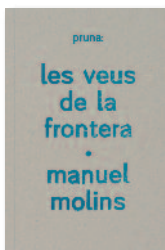
TEATRE**Les veus de la frontera**

Manuel Molins

PRUNA LLIBRES

Escoltem la veu de diferents persones refugiades, com ara un músic, un fill i la mare, l'intel·lectual, la xiqueta que perd la seua família... Damnificats d'aquesta societat injusta, deshumanitzada i desigual.

L'obra està originàriament escrita per al Grup Artístic de l'IES Blasco Ibáñez de Cullera. Ara apareix en paper amb l'esperança que unes altres mirades puguin aprofitar-la.

NARRATIVA JUVENIL**Les dones invisibles**

Mercé Viana

PERIFÈRIC EDICIONS

Aquesta novel·la ens acosta a la realitat de discriminació i violència que encara hui pateixen moltes dones a tot arreu. Situada a l'Índia, ens conta la història d'Indira, una dona jove que, després de la mort del seu home, es repudiada per la família d'aquest. Indira i la seua filla, Kirana, s'hauran d'enfrontar a un gran nombre de dificultats per tal de poder sobreviure.

DIETARI**Tot entra en el pes**

Toni Mollà

VINCLE EDITORIAL

Dietari iniciat el dia que l'autor fa cinquanta anys i s'allarga una dècada exacta. Ordenat sense dates, com un flux ininterromput, Toni Mollà hi descriu els canvis viscuts en el seu entorn personal, però també cultural, cívica o polític. A prop de la literatura memorialística, recupera la seua infància a Meliana, i la descoberta de la ciutat, dels viatges i dels llibres com les seues connexions amb el món global.

Contracorrent

ESTEL NAVARRO MARTÍNEZ
CANTANT DE CANDELA ROOTS

El temps de les dones

No es pot negar, és el temps de les dones. Quin goig i quina responsabilitat saber que, en una situació tant complexa com la que estem vivint, les dones tenim tant a dir, tant a aportar. Ja fa alguns anys que ho note, que ho notem. Som l'energia necessària per al canvi, la mirada renovada, l'experiència de tantes generacions silenciades. Però aquesta revolució que es va gestant, necessita temps. Hi ha moltes coses a revisar, a reprogramar: no serà fàcil. I mentre, xiquets i xiquetes van creixent amb noves imatges, més igualitàries, que projectem. Ho veig a l'escola. Sóc mestra. Noves formes de ser dona, de ser home i noves formes de relacionar-se.

A l'àmbit de la música, l'escenari només és un reflex més de la societat i, tal vegada, el seu testimoni és especialment dur i cru. La presència de les dones és anecdòtica i els arguments de la falta de talent o de qualitat continuen vigents. A més, la majoria de dones que hi trobem, són cantants i encaixen en una visió heteronormativa de la dona. Després, està el cinisme de les programacions al voltant del dia de la dona. Això revela que els programadors si que tenen accés a les formacions que incorporen dones a les seues files. No, ja fa temps que ho vam decidir, volem tocar tot l'any. Pense que el misatge va calant, que les nostres reivindicacions col·lectives van arribant a la gent. I és que, s'ha fet molta faena i anem tenint cada cop, les coses més clares. Queda molt per fer.

M'agradaria dedicar unes línies a l'escena valenciana per que pense que l'escena local hauria de tindre un paper central a l'hora de compensar les diferències que estem comentant. Hem vist com creixien i es multiplicaven els festivals al nostre territori però no així la presència de les dones als seus cartells. És cert que grups com Pupil·les, Tesa, El Diluvi o Mafalda s'han fet un lloc en aquests i pense, que puc parlar en plural, per afirmar que les dones n'estem ben orgulloses. Però malhauradament, no és suficient. Hi ha moltes altres formacions amb dones a les seues files que continuen sense tindre oportunitats. Ajuntaments, entitats i programadors no poden eludir la responsabilitat de tindre-les presents i programar-les. Sobretot amb la quantitat de bases de dades que tenen al seu abast. Sí, les que fan servir per buscar-nos per al 8 de març.

Per il·lustrar-ho, permeteu-me que cite la meua formació, Candela Roots. La integrem quatre homes i quatre dones (Karla Palacios- baix, Clara Calvo- Teclats, Vero Forment- veu i jo mateixa).

En la nostra curta trajectòria hem rebut un premi al Sona la Dipu (millor cançó en valencià-2015), a més d'haver sigut finalistes del mateix concurs; i, un altre, als Premis Ovidi Montllor (millor disc de mestissatge- 2017). Com és que, en eixes condicions i, en una escena menudeta on ens coneguem tots i totes, i que a més, és manifestament feminista, no ens programen? Aquesta és la situació en la que es troben moltes altres formacions amb dones. Què està fallant?

**«AJUNTAMENTS,
ENTITATS I
PROGRAMADORS
NO PODEN
ELUDIR LA
RESPONSABILITAT
DE TINDRE LES
DONES PRESENTS»**

FESTIVAL DE L' HORTA TURIA

14.04.2019

Masía de San Antonio

NOVEDADES CARMINHA

Lewis OfMan

The Parrots · Cariño

Els Jovens · Hits With Tits

Cero en Conducta

CONVIVIUM VALÈNCIA

Camí de l'Horta

L'horta dels Basquetaires

FAM · Terra i Xufa

Agricultors de l'Horta Nord i Sud

Productes de proximitat · Converses de l'horta

Tallers d'artesanía

